

О.М. Мандровний,

методист міського методичного центру

м. Славутич Київської області

**Методичні рекомендації щодо виконання програми з української мови в
2015-2016 навчальному році**

(складені відповідно до листа Міністерства освіти і науки, молоді й спорту України від 09.06.2011 р. N 1/9-454 «Про особливості організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах у 2011/12 навчальному році», листа Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України від 01.06.2012 р. N 1/9-426 «Щодо інструктивно-методичних рекомендацій із базових дисциплін», листа Міністерства освіти і науки України від 24.05.2013 р. N 1/9-368 "Про організацію навчально-виховного процесу у 5-х класах загальноосвітніх навчальних закладів і вивчення базових дисциплін в основній школі", листа Міністерства освіти і науки України від 01.07.2014 № 1/9-343 «Про організацію навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах і вивчення базових дисциплін в основній школі», листа Міністерства освіти і науки України від від 26.06. 2015 р. № 1/9-305 «Про вивчення базових дисциплін у загальноосвітніх навчальних закладах у 2015/2016 навчальному році»)

1. Вивчення української мови відбуватиметься за **двома** паралельними програмами:

1.1. у **5-7 класах** за навчальною програмою, розробленою на основі **нового** Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392) і затвердженою наказом Міністерства від 06.06.2012 р. № 664

1.2. у **8-9 класах** за навчальною програмою, розробленою на основі **старого** Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2004 № 24)

2. Чинною програмою з української мови для 8-9 класів є програма 2005 року:

- Українська мова. 5-12 класи /Автори Г.Т. Шелехова, В.І. Тихоша, А.М. Корольчук, В.І. Новосьолова, Я.І. Остаф. За редакцією Л.В. Скуратівського. – К.: Ірпінь: Перун, 2005. – 176 с.

3. Чинною програмою з української мови для 5-7 класів є програма 2012 року:

- Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Українська мова. 5-9 класи» / Укладачі Г.Т. Шелехова Г.Т., М.І. Пентилюк, В.І. Новосьолова, Т.Д. Гнаткович, Н.Б. Коржова, К.В. Таранік-Ткачук. – К.: ВД «Освіта», 2012 – 64 с.

3. Зауважуємо, що кількість **фронтальних та індивідуальних видів контрольних робіт** з української мови в загальноосвітніх навчальних закладах з

українською мовою навчання, вказана у додатку до програми, протягом всіх років реалізації програми корегувалась.

4. Рекомендована в 2013-2014 навчальному році кількість фронтальних видів контрольних робіт з української мови в загальноосвітніх навчальних закладах з українською мовою навчання зведена в таблицю (лист МОН від 18.05.2009 № 1/9-342) і залишається актуальною в 2015-2016 навчальному році:

Фронтальні контрольні роботи (рівень стандарту та академічний для 10-11 класів)

Форми контролю	5 клас		6 клас		7 клас		8 клас		9 клас		10 клас		11 клас	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Перевірка мовної теми	4	4	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2
Письмо: переказ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Твір	-	1	-	1	-	1	1	1	1	1	1	-	1	-
Правопис: Диктант	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Аудіювання	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1
Читання мовчки	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-

5. Основною формою перевірки мовної теми, аудіювання і читання мовчки є **тестові завдання**.

6. Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності є **контрольний текстовий диктант**

7. Міністерство освіти і науки України наголошує (підстава: лист від 22.05.2009 року № 1/9-353), що «у таблиці зазначена мінімальна кількість фронтальних видів контрольних робіт, учитель на власний розсуд має право збільшувати цю кількість, залежно від рівня підготовленості класу, здібностей конкретних учнів, умов роботи тощо».

8. Останній урок вивчення певної мовної теми – **контрольний**, який складається з двох частин для організації проведення фронтальних контрольних робіт:

«Перевірка мовних знань і вмінь здійснюється за допомогою завдань тестового характеру, на їх виконання можна відводити 15-20 хвилин уроку залежно від характеру виучуваного матеріалу. Решта часу контрольного уроку може бути використана на виконання завдань з аудіювання, читання мовчки».

9. Контрольна робота для перевірки мовних знань та вмінь проводиться лише у формі тестових завдань.

10. Також відбувається індивідуальний контроль мовленнєвої діяльності учнів: «Індивідуально оцінюються: *говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос*. Для цих видів діяльності не відводять окремого уроку. У I семестрі пропонуємо провести оцінювання 2 видів мовленнєвої діяльності (*усний твір, діалог*), результати оцінювання виставити в колонку без дати і врахувати в найближчу тематичну. У II семестрі провести оцінювання таких видів мовленнєвої діяльності, як *усний переказ і читання вголос*. Повторне оцінювання всіх видів мовленнєвої діяльності не проводять».

11. Можливий варіант проведення контрольного оцінювання усного переказу в I семестрі, коли програма пропонує написання навчальних переказів. У II семестрі у мовленнєвій змістовій лінії – написання навчальних творів, тому контрольне оцінювання усного твору можливо протягом II семестру.

12. «Видами оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови є *поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та державна підсумкова атестація*».

13. «Для контрольної перевірки мовних знань і вмінь використовуються завдання у тестовій формі; одиницею контролю є вибрані учнями правильні варіанти виконання завдань тестового характеру й самостійно дібрані приклади. Оцінювання здійснюється таким чином, щоб за зазначену вище роботу учень міг одержати від 1 балу (за сумлінну роботу, яка не дала задовільного результату) до 12 балів (за бездоганно виконану роботу)».

14. «Ведення зошитів оцінюється від 1 до 12 балів щомісяця протягом семестру і вважається поточною оцінкою. Під час перевірки зошитів ураховується наявність різних видів робіт, грамотність, охайність, уміння правильно оформити роботи».

15. Тематична оцінка виставляється на основі поточних з урахуванням оцінки за контрольну роботу. Якщо учень був відсутній під час написання цієї контрольної

роботи, він її не писатиме в інший час, і тематична оцінка йому виставлятиметься лише на підставі поточних.

16. Один раз на семестр у кожному класі окремо здійснюється контроль за орфографічною та пунктуаційною грамотністю учнів (контрольний диктант).

Контрольний диктант слід провести перед останньою контрольною роботою кожного семестру і оцінку за нього врахувати як поточну при виставленні тематичної.

17. Контрольний диктант може бути проведений протягом частини контрольного уроку, на якому інша частина відводиться на виконання тестових завдань, а може й на окремому уроці. Якщо учня не було на уроці, то він не писатиме контрольний диктант в інший час.

18. Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 21.08.2010 р. №1/9-580 щодо вивчення у загальноосвітніх навчальних закладах предметів інваріантної складової робочого навчального плану в 2010/2011 навчальному році «семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок і має бути наближеним до середнього арифметичного від суми балів тематичного оцінювання. При цьому слід урахувати динаміку особистих навчальних досягнень учнів з предмета, важливість теми (тривалість її вивчення, складність змісту, ступінь узагальнення матеріалу тощо), але завжди **на користь учня**.

Наприклад, за відсутності однієї тематичної оцінки (учень був не атестований (н/а) з поважної причини) семестровий бал має виставлятися на підставі наявних тематичних оцінок **на користь дитини**, з урахуванням самостійного засвоєння нею матеріалу попередньої теми, за яку виставлено "н/а".

19. Чинними програмами для учнів 10-11 класів є наступні:

- Українська мова. 10–11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Технологічний, природничо-математичний, спортивний напрями, суспільно-гуманітарний напрям (економічний профіль). **Рівень стандарту** / Укладачі: М.І. Пентилюк, О.М. Горошкіна, А.В. Нікітіна. – К.: Грамота, 2011.
- Українська мова. 10–11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Суспільно-гуманітарний напрям (історичний, правовий, філософський профілі); філологічний напрям

(профіль – іноземна філологія); художньо-естетичний напрям.
Академічний рівень / Укладачі: Г.Т. Шелехова, В.І. Новосьолова, Я.І. Остаф. – К.: Грамота, 2011.

- Українська мова. 10–11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям, профіль – українська філологія. **Профільний рівень** / Укладачі: Л.І. Мацько, О.М. Семенов – К.: Грамота, 2011.

20. Кількість фронтальних контрольних робіт для 10-11 класів за профілем «українська філологія» зведена в окрему таблицю:

Фронтальні види контрольних робіт для профільних класів філологічного напрямку

(профіль – українська філологія)

Форми контролю	10 клас		11 клас	
	I	II	I	II
Перевірка мовної теми	3	3	3	3
Письмо: переказ	1	1	1	1
твір	1	1	1	1
Правопис: диктант	1	1	1	1
аудіювання	1	1	1	1
Читання мовчки	1	-	1	-

21. «Оцінювання говоріння у профільних класах філологічного напрямку (профіль – українська філологія) також здійснюється індивідуально шляхом поступового накопичення оцінок для того, щоб кожний учень одержав мінімум дві оцінки за виконання завдань на побудову діалогу, усного переказу та усного твору. Для цих видів робіт не відводять окремих уроків, оцінки виставляють **двічі на рік** у колонки без дати».

22. У **вечірніх (змінних) загальноосвітніх навчальних закладах** українська мова вивчатиметься за програмами для *денних загальноосвітніх навчальних закладів*:

- Українська мова. 5-9 класи /Автори Г.Т. Шелехова, В.І. Тихоша, А.М. Корольчук, В.І. Новосьолова, Я.І. Остаф. За редакцією Л.В. Скуратівського. – К.: Ірпінь: Перун, 2005. – 176 с. (у **8-9 класах**);
- Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Українська мова. 5-9 класи» / Укладачі Г.Т. Шелехова Г.Т., М.І. Пентилюк, В.І. Новосьолова, Т.Д. Гнаткович, Н.Б. Коржова, К.В. Таранік-Ткачук. – К.: ВД «Освіта», 2012 – 64 с. (у **5-7 класах**)
- Українська мова. 10–12 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Технологічний, природничо-математичний, спортивний напрями, суспільно-гуманітарний напрям (економічний профіль). **Рівень стандарту** / Укладачі: М.І. Пентилюк, О.М. Горошкіна, А.В. Нікітіна. – К.: Грамота, 2009. – 60 с. (у **10-12 класах**)».

23. «Для реалізації допрофільної підготовки згідно з наказом МОН України від 18.02.2008 № 99 «Про Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням окремих предметів» розроблено навчальну програму з української мови:

- Українська мова. 8-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) з **поглибленим вивченням** української мови. / Програму підготували С.О. Караман, О.В. Караман, М.Я. Плющ, В.І. Тихоша; за редакцією С.О. Карамана – К.: Грамота, 2009. – 100 с».